

summo cum cordis affectu harmonice modulatione composita<sup>1</sup> musica appareret, et libellum Virginitatis more Synonymie testimoniis Veteris ac Novi Testamenti plenum compe ederet, et<sup>2</sup> digna facundia magnificentiam jam præfate Domine suæ<sup>3</sup> exornaret, dum ante horas matutinas solito more ad obsequia<sup>4</sup> Dei peragenda consergeret, et ut vigiliis suas Domino consecraret, diaconus vel subdiaconus, atque clericus, ante eum cum<sup>5</sup> faculis præcedentes, subito ostia atrii aperientes, et ecclesiam intrantes, atque in<sup>7</sup> splendore cælesti oculos defigentes, lumen quod ferre non valuerunt cum tremore<sup>6</sup> fugientes, lampades quas manibus tenebant reliquerunt, et sua vestigia per quæ venerant adeuntes, prope mortui reversi sunt ad sodales. Sollicite omnis congregatio requirens<sup>9</sup> quid Dei servus ageret, cum angelicis choris<sup>10</sup> viderunt: quod tam subito<sup>11</sup> expaverunt custodes, ut terga ab ostio ecclesie dantes, revertentur ad proprias sedes.

7. At ille sibi bene conscius ante altare sanctæ Virginis procidens reperit in cathedra<sup>12</sup> eburnea ipsam Dominam sedentem, ubi solitus erat episcopus<sup>13</sup> sedere et populum salutare (quam cathedram

A nullus episcopus adire tentavit, nisi postea dominus Sisibertus, qui statim sedem<sup>14</sup> ipsam perdens, exilio relegatus est). Et elevatis oculis suis suspexit in circuitu ejus, et vidit omnem absidem ecclesie repletam Virginum turmis de<sup>15</sup> canticis David admodulata suavitate aliqui decantantes. Aspiciensque in eam (ut ipse sibi bene<sup>16</sup> concisus et bene charissimis referebat) sic eum allocuta est voce: « Propera in occursum, serve Dei<sup>17</sup> charissime, accipe munusculum de manu mea, quod de thesauro Filii mei tibi attuli; sic enim tibi opus est, ut benedictione tegminis quæ tibi<sup>18</sup> delata est, in meo tantum die utaris; et quia<sup>19</sup> oculis fidei fixis in meo semper servitio permansisti, et<sup>21</sup> in laudem meam diffusa in labiis tuis gratia tam dulciter in<sup>22</sup> cor.ibus fidelium depinxisti, et vestimentis<sup>23</sup> gloriæ jam in hac vita orneris, et in futuro in promptuariis meis cum aliis servis Filii mei<sup>24</sup> leteris. »

8. Et hæc dicens ab oculis ejus una cum virginibus et luce qua venerat remeavit. Remansit Dei servus in tantum<sup>25</sup> sollicitus de adipiscenda gloria, quantum<sup>26</sup> perspicuus<sup>27</sup> de sibi donata palma victoriæ<sup>28</sup>.

#### VARIANTES LECTIONES.

<sup>1</sup> *Æ., Mystica. Ta., musicæ appeteret. A., harmonica modulatione composita carmina appareret.*

<sup>2</sup> Ita in T. *Æ.* habet *dignæ facundie ad magnificentiam ac fantæ, etc. A., digna facundia ac magnificentiam.*

<sup>3</sup> *S., festum exornasset.*

<sup>4</sup> *T., Deo.*

<sup>5</sup> *Æ., et vigiliis.*

<sup>6</sup> *A., vasculis.*

<sup>7</sup> *A., splendori cælesti aciem defigentes.*

<sup>8</sup> *A. et Ta., effugientes, lampadas, etc.*

<sup>9</sup> *A. et Ta., quid de Dei sermo ageretur.*

<sup>10</sup> *Viderunt deest in plerisque omnibus Codicibus, sed habet Aguir. et quidem oportune.*

<sup>11</sup> *Æ., expavebant..... revertentur.*

<sup>12</sup> *Eburnea non legitur in A. et Ta.*

<sup>13</sup> *A. et Ta., res. dere.*

<sup>14</sup> *Æ., ipsam lapsam, quod non habet Ta.*

<sup>15</sup> Ita T. *Æ., canticulis.*

<sup>16</sup> *A., conscius bene charissimis.*

<sup>17</sup> *Æ., rectissime.*

<sup>18</sup> *A., data. Ta., danda.*

<sup>19</sup> *A., in meo tantum servitio.*

<sup>20</sup> *A. et Ta., oculos fixos in meo semper servitio tenens permansisti.*

<sup>21</sup> *A. et Ta., et laudem.*

<sup>22</sup> Ita T. *Alii aliter.*

<sup>23</sup> *A. et Ta., Ecclesie.*

<sup>24</sup> *A. et Ta., lactaberis. Mabil., lactaberis.*

<sup>25</sup> Ita *Æ. T., securus.*

<sup>26</sup> *T., præcius.*

<sup>27</sup> *S., de promissa sibi victoriæ palma.*

<sup>28</sup> Hic finis Vitæ in Codice *Æmil. Tolet.* vero prosequitur: *Præstante D. N. Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit, et cuncta regit per infinita semper sæcula sæculorum. Amen.*

## ALIA S. HILDEFONSI VITA

PER (a) RODERICUM CERRATENSEM SCRIPTA.

1. Hildefonsus ex Hispania, civitate Toletana nobilibus parentibus oriundus, nobili Toletanæ sedis præsul Eugenio traditur nutriendus. Quem sanctus Eugeniis bonis moribus, et litterarum rudimentis instruens diligenter, capacitatem ejus attendens, ad beatum Isidorum archiepiscopum Hispanensem transmisit eum, apud quem omnis eloquentiæ doctrina, artium disciplina, Theologiæ et speculatio ita vigebat, ut omnes qui ad eum confluebant, pro capacitate singulorum instruebant.

2. Hildefonsus igitur a beato Isidoro et propter genus, et propter Eugeniis benigne susceptus, et ejus subjectus dogmatibus, cum in liberalium artium studio plurimum laborasset, in lege Domini studiosius aciem infligebat. His atque aliis exercitiis honestis toto mentis affectu teneris adhuc sub annis semper intendens, adolescentulis qui secum studebant, in exemplum humanæ vitæ seipsum proponens, non solum ab illicitis revocabat, verum etiam bonis operibus inhærendo ad bonum operandum informabat. Nullus eo studiosius lectioni instabat, frequentius eo nullus orationi vacabat. Legendi tamen, atque orandi vices inter se sic distinguebat, ut nec lectio impe-

C diret orationem, nec oratio lectionem; sed ut attentius vel legeret, vel oraret, illi vicissim relevamen erat orationis lectio, et lectionis oratio. Ubiqunque iret eum oratio comitabatur euntem et redeuntem; in sæculari autem conversatione illa nihil indecens, nil inhonestum erat in eo; sed ut servus Christi, et sanctorum imitator, non solum sapientia proficiebat, sed et augmento virtutum mirabiliter crescebat.

3. Transacta autem puerili ætate, cum ad illam cui carnis oblectamenta alludunt veniret ætatem, motus illicitos volens reprimere, corpus suum muro virtutum contrarias earum qualitates contrariis vitiorum qualitatibus opponens, ita circumscrispsit, ut non solum vitii non pateret ingressus, verum etiam nisi per tentationum infestationem interdiceretur accessus; permittebatur enim sicut et cæteri sancti tentari, non ad virtutum defectum, sed ad probationis profectum. Ex affectu autem pietatis miseræ pauperum condescendebat, ex sigillo castitatis virginitatis lilium non amittebat; et cætera virtutum ornamenta Deo offerens, Deo placens, se totum Domino immolabat.

4. Relictis denique sæcularibus disciplinis, ad beatam partem ex historicis collegit. Opus adhuc ineditum, si aliquorum sanctorum Vitas excipias, quas R. P. Florez publici juris fecit in sua Hispania sacra, ex quo nos hanc Hildefonsi transcribimus.

(a) Fuit Rodericus hic Cerratensis Hispanus ordinis Fr. Prædicatorum. Vixit sæculo XIII. Scripsitque Sanctoriale, seu Vitas sanctorum, quorum gesta partim ex antiquis Ecclesiarum Breviariis,

tum Eugenium reversus, (a) ab eo in diaconum est ordinatus. Ne autem vita sua, quam immaculatam servaverat, delectatione temporalium macularetur, in ecclesia sanctorum Cosmæ et Damiani, quæ in suburbio sita est Toletano, quæ antiquitus Agaliense monasterium dicebatur, relictis parentibus, cum aliis qui habitabant ibi servire Deo devovit. Cumque ad locum prædictum pergeret, et patrem suum rapido furore se persequentem a longe conspiceret, ne a proposito fraudaretur, in vetusta macerie se occultavit; pater vero latibulum præteriens Agaliense monasterium comminando petiit, et eum non inveniens rediit. Reverso igitur patre, monasterium adiit, et habitum suscepit.

5. Multis annis transactis, cum nulli in religionem haberetur secundus, factus est abbas. Factus igitur abbas res Ecclesiæ ordinabat, omnibus necessaria ministrabat. Mores omnium circumspicens, qualitates morum attendens, singulis prout necessarium erat se ipsum exhibebat, mansuetis mansuetus, contra vero offensos offensos habebat affectus. Nam

Ensis offensis erat abbas Agaliensis.

6. In villa autem quæ tunc Bisensis dicebatur, virginum cœnobium ædificavit, et propriis facultatibus ditavit. Fama autem ejus per totam Hispaniam divulgata, cum nec sanctor, nec probabilior, nec eloquentior, nec illustrior, nec rector, nec scientia perfectior eo inveniri posset, defuncto Eugenio a clero et populo Toletum reducit, et omnibus eum laudantibus pontifex subrogatur. Factus ergo pontifex prædicationis mensam pro qualitate singulorum omnibus præparabat.

7. Quadam die dum sanctæ Leocadiæ festivitas immineret, dum omnes festivitati celebrandæ convenirent, dum sanctus Hildephonsus ad sepulcrum ejus flexis genibus oraret, virgo illa sacra coram omnibus ibi astantibus illi se præsentavit. Cum autem vir sanctus in ejus præsentiam occurreret, ipsa quasi eum amplexans, hujusmodi protulit verba: « Per vitam Hildephonsi vivit Domina mea. » Atque ideo eam hæc verba protulisse arbitratur, quia cum fides et veritas virginitatis beatæ Mariæ errore infidelium per totam fere Hispaniam destructa et emortua esset, librum de ejus virginitate scripsit, per quem fides illa quasi mortua revixit, et errorem penitus destruxit. Sed ut memoriam revelationis posteris relinqueret, partem vestimenti quod membra illius viventis texerat, Reccesvindi principis, qui festo intererat, cultro præcidit, quem cum eisdem reliquiis vasculis argenteis condidit; indignum iudicans ut qui præciderat sancta, scinderet ulterius polluta. Quibus

(a) Lapsus est hic Cerratensis; constat enim ex ipso sancto Hildephonso a sancto Helladio ordinatum fuisse diaconum, antea quam sanctus Eugenius sedem Toletanam ascenderit.

(b) « Albam, » ait doctissimus Mabillonius, tom. I Annal. Benedict., lib. xv, n. 10, « absolute quandoque vocabant casulam illam, quod ex panno albo confecta esset. »

(c) Non Siargius sed Sisibertus dicebatur episcopus, qui temerarium consilium suscepit quidem non sacram vestem induendi, sed in illa cathedra sedendi,

A peractis omnes festum Virginis solemniter peregerunt.

8. Dei genitricem multum diligebat, et omni reverentia eam honorabat: in cujus laudem volumen insigne eleganti stylo de ejus sanctissima virginitate composuit, quod ita ipsi Virgini placuit, ut librum ipsum manu tenens ei apparuit, et pro tali opere gratias retulit. Ille autem cupiens eam alius honorare, constituit ut celebraretur solemnitas ejus, id est, festum Annuntiationis, singulis annis octavo die ante festum Natalis Domini; ut quia festum Annuntiationis circa Passionem vel Resurrectionem Domini frequenter evenit, in prædicto die restitui possit. Et quidem satis congrue, ut eodem tempore prius Annuntiatio Domini quam ejus Nativitas celebraretur, quæ solemnitas per multas Ecclesias Hispaniæ celebratur.

9. Imminente autem die festivitatis Genitricis Dei, tribus diebus ante, litanias cum jejunio statuit celebrari, ut festum devotius ageretur. Nocte igitur media ipsius festi dum ad Matutinum consurgeret, et liber virginitatis, quem ipse mira facundia composuerat, ad legendum paratus esset, ut vigilias quas Deo et beatæ Mariæ voverat expleret, ministri qui præibant, qui luminaria portabant, ostia ecclesiæ aperientes, intra ecclesiam lumen cœlestis viderunt, quod nullo modo ferre valentes quasi mortui relictis luminaribus cum tremore fugerunt. Hildephonsus vero imperterritus ingrediens, cum ante altare solito more genua flecteret, et bene conscius circumquaque conspicens vidit virginum reginam sedentem in sede ubi ipse solebat sedere, et populo prædicare. Vidit et virginum turmas laudantes eam. Cumque Virgo et vir sanctus se mutuo respicerent, ait ei Virgo sanctissima: « Quoniam mente pura, fideque firma, in meis laudibus permansisti, et laudem meam in corda fidelium dulci eloquio depinxisti, et lumbos tuos virginitatis cingulo præcinxisti, de vestimentis perpetuæ gloriæ vestimentum attuli tibi, quo vestiaris in die et solemnitate mea; in hac sede sedebis. Si quis autem post te præsumpserit hoc vestimentum induere, et in hac cathedra sedere, non carebit ultione. Hisque dictis disparuit, et vestimentum quod nos (b) Albam vocamus, ei reliquit. Ipse autem felicem ducens vitam, feliciter migravit ad Dominum.

10. Post quem (c) Siargius episcopus factus ait: Sicut ego sum homo, sic et hominem scio prædecessorem meum; cur non induar eo quo ipse indutus est vestimento, cum eodem fungar præsulatus officio? Qui cum vestimento indutus esset, constrictus arcibus, cecidit mortuus; perterritique vestimentum tulerunt, et in thesauro ecclesiæ reposerunt.

ex qua Virgo Hildephonsum fuerat allocuta, ut narrat Cixila, a quo Cerratensis est corrigendus. Neque ibi sedens repente mortuus est, sed paulo post ab episcopali sede depositus a Patribus in concilio Toletano xvi, congregatis anno 693. Caput autem accusationis erat, quod in regis vitam conjuraverat: quare communionem privatus atque in perpetuum exilium damnatus est. In tantum vero facinus ex illa superiori temeritate prorupisse credibile est, Deo sic permittente in tanti sacrilegii vindictam.